

سیر مطالعاتی رشته علوم قرآن و حدیث

(مقطع کارشناسی)

وقتی یک دانشجو وارد رشته علوم قرآن و حدیث می‌شود با کمی سرگرمی مواجه است و دقیقاً از وضعیت مطالعه خود آگاهی ندارد، و نمی‌داند از کجا شروع کند و چه کتاب‌هایی را مطالعه کند. به همین دلیل سیر مطالعاتی پیشنهادی در این رشته به دانشجویان مقطع کارشناسی توصیه می‌شود.

به طور کلی دروس تخصصی رشته علوم قرآن حدیث پیرامون چهار موضوع اصلی ارائه می‌شود: ادبیات عرب - علوم قرآن - علوم حدیث - تفسیر.

هدف این رشته تا مقطع کارشناسی، آشنایی با علوم مورد نیاز جهت فهم دقیق قرآن و احادیث می‌باشد. به عبارتی برای فهم بهتر و دقیق‌تر قرآن و روایات به یک سری علوم مشخصی نیاز است. یک دانشجوی علوم قرآن و حدیث در مقطع «کارشناسی» باید این علوم پیش نیاز را به خوبی فراگیرد و به اصطلاح پایه علمی خود را تا حد زیادی قوی کند تا زمانی که وارد مقطع «کارشناسی ارشد» شد، بتواند از آنچه که در دوره کارشناسی فراگرفته، نهایت استفاده را بکند و به تدریج وارد مرحله پژوهش شود.

رشته علوم قرآن و حدیث، رشته‌ای است که فرصت‌های زیادی برای پژوهش پیش روی علاقه مندان به رشته می‌گذارد چرا که قرآن کریم دریایی است بی‌پایان و معارف آن پایان ناپذیر است و هرچه زمان بگذرد، دریچه‌های تازه‌تری از علم را بر روی جویندگان حقیقت می‌گشاید. کتابی است جاودانه برای هدایت بشر، کتابی است جهت پاسخگویی به نیازهای ضروری بشر، کتابی است جامع و کامل از ناحیه باری تعالی.

همچنین سنت اهل بیت و معصومین(ع) که امروزه در قالب احادیث و روایات در اختیار است، عدل قرآن هستند و کلیات قرآن را تشریح کرده‌اند و در حدیث متواتر تقلین، تمسک به هر دو (قرآن و اهل بیت) کلید هدایت و رستگاری معرفی شده است. اما برای فهم صحیح قرآن و همچنین تشخیص روایات معتبر از نامعتبر و یا جعلی، نیاز به علوم خاصی است که فراگیری آن‌ها برای نیل به این مهم بسیار ضروری به نظر می‌رسد:

کتاب‌های پیشنهادی جهت مطالعه در مقطع کارشناسی:

۱- ادبیات عرب:

هدف: تسلط بر مباحث صرف، نحو و علوم بلاغت. همچنین تسلط بر خواندن روان متن عربی تفسیر مجمع البیان، فهم و إعراب آن.

❖ جامع الدروس العربية (شیخ مصطفی الغلایینی) / چاپ بیروت

§ شرح ابن عقیل بر الفیه ابن مالک

§ ترجمه و شرح مبادی‌العربیه^۴، قسمت نحو (رشید شرتونی) / مترجم: سید علی حسینی / انتشارات دارالعلم

- البته خیلی از مباحث این سه کتاب، یکدیگر را پوشش می‌دهند و خواندن دقیق مبحثی از یک کتاب کفایت می‌کند.

§ ترجمه و شرح جواهر البلاغه / مولف: احمد الهاشمی / مترجم: حسن عرفان / نشر بلاغت

۲- علوم قرآن:

علوم قرآن به مجموعه از دانش‌هایی گفته می‌شود که در فهم و تفسیر قرآن دخیل هستند و فرآگیری آن‌ها مقدمه‌ای برای فهم و تفسیر قرآن محسوب می‌شوند. مانند: شناخت ناسخ و منسوخ، محکم و متشابه، مجمل و مبین، مطلق و مقید، عام و خاص، حقیقت و مجاز، واژگان دخیل و غیر عربی، اسباب النزول، شان نزول، اعجاز و....

§ درآمدی بر تاریخ قرآن (مجید معارف) / موجود در نرم افزار مشکاة الانوار

§ تاریخ قرآن (محمود رامیار) / موجود در نرم افزار مشکاة الانوار

§ تاریخ قرآن (آیت الله معرفت) / موجود در نرم افزار مشکاة الانوار

§ علوم قرآنی (آیت الله معرفت) / موجود در نرم افزار مشکاة الانوار

§ البيان فی تفسیر القرآن (آیت الله خوئی) / ترجمه سید جعفر حسینی / انتشارات: دارالثقلین.

§ الاتقان فی علوم القرآن (سیوطی) / موجود در نرم افزار مشکاة الانوار

§ اسباب النزول (محمدباقر حجتی) / موجود در نرم افزار جامع التفاسیر و مشکاة الانوار

۳- علوم حدیث:

الف) تاریخ حدیث:

§ تاریخ عمومی حدیث با رویکرد تحلیلی (مجید معارف) / انتشارات کویر

§ تاریخ حدیث (کاظم مدیر شانه چی) / انتشارات: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

ب) درایه الحدیث:

§ دراسات فی علم الدرایه؛ تلخیص مقابس الهدایه (علی اکبر غفاری) / ترجمه: ولی الله حسومی / انتشارات دانشکده اصول دین.

§ دانش درایه الحدیث (محمدحسن ربانی) / انتشارات: دانشگاه علوم اسلامی رضوی

§ ترجمه اصول الحدیث و احکامه (آیت الله سبحانی) / مترجم: محسن احمدوند / انتشارات موسسه امام جعفر صادق(ع)

§ درایه الحدیث؛ بازیروهی مصطلحات حدیثی در نگاه فرقین (شادی نفیسی) / انتشارات: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

§ علم الحدیث (مرحوم کاظم مدیر شانه چی) / دفتر انتشارات اسلامی

§ درایه الحدیث؛ (صبحی صالح)

§ مصطلح الحدیث؛ (صبحی صالح)

ج) رجال الحدیث:

§ آشنایی با مبانی علم رجال (سید علی دلبی) / انتشارات آستان قدس رضوی.

§ درآمدی بر علم رجال (مقدمه معجم رجال الحديث آیه الله خوبی) / ترجمه عبدالهادی فقهی زاده / انتشارات امیرکبیر.

§ خلاصه کلیات فی علم الرجال (آیت الله سبحانی)؛ ترجمه علی اکبر میرزا^ی / انتشارات صالحان.

د) فقه الحدیث:

§ روش فهم حدیث (عبدالهادی مسعودی) / انتشارات: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها(سمت)

§ فقه الحدیث با تکیه بر مباحث الفاظ (احمد پاکتچی) / انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)

§ اصول و قواعد فقه الحدیث (محمدحسن ربانی) / انتشارات: بوستان کتاب

§ فقه الحدیث؛ علی اکبر غفاری / بخش «فقه الحدیث» از کتاب تلخیص مقابس الهدایه

۴-تفسیر:

الف) آشنایی با روش‌های تفسیری

§ روش تفسیر قرآن (محمود رجبی) / انتشارات: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

§ التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشیب (آیت الله معرفت) / موجود در نرم افزار مشکاة الانوار

§ تفسیرالمیزان (علامه طباطبائی)

§ تفسیر مجمع‌البيان (مرحوم طبرسی)

سوره‌های فاتحه‌الكتاب، بقره، آل عمران و جزء‌های ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰

ب) فرق و مذاهب

§ مکتب در فرایند تکامل؛ (حسین مدرسی)

§ الاطار التاریخی لنشأة الفکر الاعتزالي؛ (نصر حامد ابوزید) / تلخیص فرهنگ مهروش

§ الملل والنحل؛ (شهرستانی)

تذکرات کلی:

- یک دانشجو در مقطع کارشناسی باید با انواع متون تفسیری از گرایش‌های مختلف نیز آشنا شود؛ خواندن مقداری از تفسیر روایی یا مؤثر، تفسیر کلامی، تفسیر عرفانی، تفاسیر مختلف عربی، تفسیر موضوعی و...

- تسلط بر زبان انگلیسی در حد فهم متون تخصصی رشته نیز الزامی است.

- در کنار مطالعه تخصصی، مطالعه آثار شهید مطهری(ره) جهت تبیین کاربردهای آنچه مطالعه کردہ‌ایم در بستر جامعه و تحقق الهیات کاربردی نیز اکیداً توصیه می‌شود.

- داشتن نرم افزارهای ذیل نیز در کامپیوتر شخصی دانشجو ضروری است: جامع التفاسیر نور - جامع الاحادیث نور - مشکاة الانوار - درایه النور - مکتبه الشامله - مکتبه اهل البيت.